

УДК 341.9:608.1

DOI: 10.31733/2078-3566-2021-6-571-576

Олексій ШУМІЛО[©]

кандидат юридичних наук, доцент
(Харківський національний університет
внутрішніх справ, м. Харків, Україна)

БІОЕТИЧНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА

Досліджено біоетичні засади міжнародного приватного права в основоположних міжнародних нормативно-правових актах. Проаналізовано їх структуру та послідовність і зв'язок із національним законодавством. Проаналізовано транснаціональні явища, що мають назву: репродуктивного, медичного, трансплантаційного або навіть смертельного туризму, вони доволі поширені та є нагальною проблемою сьогодення. Досліджено правове регулювання сурогатного материнства, серед якого існують три основні режими його здійснення: альтруїстичний, дозвільний та заборонний.

Акцентовано увагу на тому, що біоетичні засади, прийняті національними правовими системами, поділяються на дві широкі категорії, що відповідають двом теоретичним концепціям. Відповідно до одних національних правових систем, людське тіло – це особистість, а точніше – розум і тіло єдині. Тобто люди не можуть мати жодних суб'єктивних прав на частини свого тіла. А інші національні правові системи дозволяють право власності на тіло.

Ключові слова: право, біоетика, міжнародне приватне право, права людини, сурогатне материнство.

Постановка проблеми. Вплив глобалізації відчувається в різних галузях права, особливо це стосується міжнародного приватного права. Сьогодні перед нами стоїть дилема щодо збереження людської гідності, прав і свобод через низку принципів і заборон проти зловживання біологічними та медичними досягненнями. Міжнародні акти наголошують на тому, що інтереси людей повинні стояти вище інтересів науки чи суспільства. Вони встановлюють низку принципів і заборон щодо біоетики, медичних досліджень, згоди, прав на приватне життя та інформацію, трансплантації органів, публічних дебатів тощо. Але кожна країна по-своєму підходить до імплементації міжнародних актів, і тому громадяни можуть обрати іншу країну, врахувавши свій інтерес (який не завжди збігається з моральними та етичними засадами суспільства).

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Біоетичні засади, системи права і розвитку та становлення комплексних галузей права вивчали такі науковці: В. Борисова, В. Ватрас, І. Верес, А. Головащук, Н. Квіт, Л. Красицька, М. Сопель, Т. Юзько, О. Явор. Однак, незважаючи на доволі великий перелік наукових праць, недостатнім залишається аналіз впливу глобалізаційних процесів у світі на розвиток біоетичних засад у міжнародному приватному праві.

Мета статті – дослідити вплив глобалізації на розвиток окремих інститутів міжнародного приватного права з урахуванням етичних засад.

Виклад основного матеріалу. Неологізм «біоетика» бере свій початок від давньогрецької: *βίος* (життя) та *ἦθος* (мораль). Біоетика є моральною, філософською та політичною категорією у сфері міждисциплінарних досліджень, що стосуються морального аспекту діяльності людини в медицині та біології, що сформувалася в середині ХХ сторіччя на стику філософських дисциплін (перш за все етики), юриспруденції, природничих наук. Біоетика в галузі Міжнародного приватного права (далі – МПРП) на сучасному етапі зосереджена навколо питання інформованої згоди та терапевтичного клонування, дослідження та застосування стовбурових клітин від немовлят-рятувальників. Поточні, найбільш поширені, біоетичні питання у МПРП стосуються застосування також правових питань щодо таких широко відомих методів

© О. Шуміло, 2021

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-0506-4631>

amshumilo@gmail.com

лікування, як трансплантація органів, сурогатне материнство та запліднення *in vitro*, тобто екстракорпоральне запліднення. На такі біоетичні виклики відповідають юридичні норми МПРП, що регулюють транснаціональні відносини осіб, які стикаються з питаннями біоетики. Специфічність цих відносин кидає виклик традиційним методам правового регулювання, що застосовуються в цій чи суміжних галузях права.

Одним з найперших нормативних актів у цій галузі став Нюрнберзький кодекс [1], що послужив основою для винесення вироку нацистським лікарям під час Нюрнберзького процесу над лікарями у 1947 р., коли було розкрито кричущі факти жахливих медичних експериментів над мільйонами людей. Засади, сформульовані у Нюрнберзькому кодексі, стали основою для багатьох міжнародних і національних законодавчих актів у сфері проведення медичних досліджень на людині. Наступними актами були:

1. Гельсінська декларація Всесвітньої медичної асоціації «Етичні принципи медичних досліджень за участю людини як об'єкта дослідження» [2], що є набором етичних принципів для медичної спільноти, які стосуються дослідницької етики й експериментів на людях. Першу редакцію було прийнято в червні 1964 р., після чого вона зазнала дев'ять переглядів, останній із яких був у 2013 р. Декларація розширює принципи, сформульовані у Нюрнберзькому кодексі, і застосовує ці ідеї безпосередньо у клінічній дослідницькій роботі.

2. Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину [3], або Конвенція Ов'єдо, є міжнародним договором, спрямованим на заборону неправомірного використання інновацій у біомедицині та захист людської гідності. Громадяни не можуть подавати позови лише на підставі її порушення, але вони можуть посилатися на її положення під час розгляду справи та посилання на Європейську конвенцію з прав людини. Конвенція Ов'єдо була відкрита для підписання з квітня 1997 р. та Україною поки що не ратифікована. У 2020 р. на сайті офіційного інтернет-представництва Президента України було розміщено електронну петицію щодо необхідності ратифікації Україною Конвенції Ов'єдо. Незважаючи на актуальність такої ініціативи, вона не набрала необхідної кількості підписантів і не була розглянута [4]. Цей міжнародний договір є результатом зусиль Ради Європи щодо врегулювання питань, що виникають разом із розвитком галузі біомедицини, і є першим багатостороннім документом обов'язкової сили, що повністю присвячений «біологічному праву» та має чотири Протоколи стосовно/відносно: заборони клонування людської істоти [5]; встановлення правил трансплантації органів і тканин людського походження [6]; біомедичних досліджень [7]; генетичного тестування для цілей охорони здоров'я [8].

3. Загальна декларація про біоетику та права людини [9], прийнята Генеральною конференцією ЮНЕСКО шляхом акламації (спрощеного порядку прийняття рішення). Міжнародне співтовариство зобов'язалося поважати й реалізовувати основні принципи біоетики, викладені в єдиному документі. Декларація врегульовує етичні питання, що стосуються медицини, наук про життя та пов'язаних із ними технологій стосовно людини, і, як відображено в її назві, ґрунтується на тих принципах, що стверджуються/відображаються в нормах, які забезпечують повагу до людської гідності, прав людини й основних свобод. Закріплюючи біоетику в міжнародних нормах у сфері прав людини та забезпечуючи повагу до людського життя, Декларація таким чином визнає взаємозв'язок між етикою та правами людини конкретно у сфері біоетики.

Основна частина Декларації ЮНЕСКО – це принципи, що стосуються медицини, наук про життя і пов'язаних з ними технологій стосовно людини. У Декларації викладено 16 основних етичних принципів, серед яких: людська гідність і права людини; домінування інтересів окремої людини над інтересами науки або суспільства; блага та неспричинення шкоди; самостійність (автономія) та індивідуальна відповідальність; згода; згода для осіб, що не володіють правоздатністю давати згоду, та ін.

В останні десятиріччя національні законодавчі органи приймають акти, спеціально спрямовані на регулювання питань біоетики. Вони мають на меті врегулювати використання людських органів за правилами, основаними на етичних засадах. Визначаються позиції щодо таких різноманітних питань: репродуктивне чи сурогатне материнство, евтаназія, патентоспроможність стовбурових клітин або генів та інформована згода щодо біомедичних досліджень. У зазначених питаннях можуть існувати принципові відмінності між національним законодавством різних країн,

оскільки, наприклад, деякі дозволяють відтворювальне сурогатне материнство або евтаназію, тоді як інші їх абсолютно забороняють [10, с. 2110].

У зв'язку з наявними відмінностями між внутрішніми законами з питань біоетики та правом приватних осіб подорожувати між державами, можна дійти висновку, що люди чи подружжя перетинають кордони, щоб скористатися більш ліберальним законодавством стосовно таких практик, як сурогатне материнство, допомога у заплідненні, трансплантація органів, або навіть самогубство чи евтаназія. Зазначені транснаціональні явища іноді називають репродуктивним, медичним, трансплантаційним або навіть смертельним туризмом, вони досить поширені та є нагальною проблемою сьогодення. Наприклад, щодо правового регулювання сурогатного материнства існують три основні режими його здійснення: *альтруїстичний* (Австралія, Канада, Велика Британія, Нідерланди, Бельгія), за яким сурогатне материнство дозволяється державою, але сурогатна матір отримує компенсацію витрат лише на медичне обслуговування та інші витрати, пов'язані з вагітністю; *дозвільний* (Грузія, ПАР, РФ, Україна), за яким країни дозволяють сурогатне материнство на законодавчому рівні з певним регулюванням деяких аспектів та окремими варіаціями правового режиму; *заборонний* (Франція, Швеція, Угорщина, Німеччина, Ісландія, Італія, Японія, Швейцарія, Пакистан, Саудівська Аравія, Сербія), за яким укладання договорів про сурогатне материнство не дозволяється [11, с. 2526].

В Україні, згідно з рішеннями та рекомендаціями Конвенції Ради Європи про захист прав та гідності людини у зв'язку з використанням досягнень біології і медицини [3], Загальної декларації ЮНЕСКО про геном людини та права людини [12] (1998 р.) та постанови Президії НАН України від 03.10.2002 р. «Про результати проведення I Національного конгресу з біоетики», було розроблено «Концепцію державної політики в галузі біоетики в Україні» [13] із терміном реалізації до 2008 р. Надано визначення біоетики як сукупності етичних норм і принципів, що інтегрують у єдине концептуальне ціле аспекти класичної етики та новітні тенденції, ініційовані бурхливим розвитком науково-технічного прогресу та впливом негативних змін навколишнього становища на здоров'я людини. В Україні діє Комітет з питань етики (біоетики), основною метою якого є забезпечення виконання вимог Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» [14].

Правове регулювання окремих питань біоетики у МПрП, наприклад, щодо сурогатного материнства в Україні, тією чи іншою мірою здійснюється розрізненими нормативно-правовими актами: ЦК України, СК України, Основами законодавства України про охорону здоров'я, Законом України «Про заборону репродуктивного клонування людини» [15], Порядком застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні [16], Правилами державної реєстрації актів цивільного стану в Україні. Відповідно, в актовому записі фіксується інформація щодо сурогатної матері, натомість у свідоцтві про народження цієї відмітки немає. У більшості іноземних країн, у яких сурогатне материнство є забороненим, такі свідоцтва про народження не визнаються. Відповідно до ст. 27 Закону Швейцарії про МПрП, рішення, прийняте за кордоном, не визнається в Швейцарії, якщо визнання буде несумісним із публічною політикою країни. Враховуючи те, що у п. «d» ст. 119 Конституції Швейцарської конфедерації донорство ембріонів і всі види сурогатного материнства заборонені, у Швейцарії не визнаються свідоцтва про народження, у яких матір'ю зазначається особа, яка не є матір'ю, що народжувала дитину. За цивільним законодавством Швейцарії, матір'ю вважається жінка, яка народила дитину. Подібна норма міститься у законодавчих актах ФРН, де у подібних до цих справах слід застосовувати лише німецьке право, якщо дитина житиме та зростатиме в Німеччині [17].

Через такі поїздки до інших країн для сурогатного материнства відбувається залучення приватних осіб у міжнародні відносини, адже вони стосуються кількох національних правових систем, щонайменше національного закону фізичної особи або закону походження, або місця проживання батьків і національного законодавства місця призначення, де вони шукають якнайбільш ліберальних для себе правил [18, с. 184]. МПрП є галуззю права, що опікується такими правовідносинами та дає відповіді для вирішення юридичних проблем, що випливають із таких міжнародних ситуацій.

Транссексуалізм також пов'язаний із питаннями біоетики в разі міжнародних медичних подорожей, де досить часто виникають питання, пов'язані з МПрП щодо прав транссексуалів і трансгендерів. Транссексуалізм є станом, у якому особа ототожнює себе

зі статтю, що не відповідає або не пов'язана в культурному відношенні з призначеною їй статтю при народженні. Це може призвести до терапії зміни статі, включаючи хірургічне втручання. Однак юридичний статус зміни статі відрізняється в різних країнах. Деякі національні закони дозволяють особам змінювати своє ім'я, а іноді, також, їх юридичну стать, але в багатьох країнах є неможливим змінити записи про народження або інші юридичні позначення статі, хоча зміни відбуваються. Ці відмінності між національними законами щодо зміни статі можуть призвести до незручності колізії законів. Оскільки стать пов'язана з особистою ідентифікацією, усі держави мають визначити законодавство, що застосовується до проблеми транссексуалізму, тому слід стверджувати, що діє *lex personae*, тобто слід враховувати національне цивільне законодавство.

Деякі питання, пов'язані зі смертю, можуть також стосуватися транснаціональних правових проблем, а отже, впливають на МПрП. Насамперед це заповіти, також відомі як попередні побажання щодо охорони здоров'я, особисті розпорядження, попередні вказівки або попередні рішення, є першими з них. Незалежно від назви, це письмові інструкції осіб, які конкретизують дії за різних обставин, якщо вони будуть більше не в змозі приймати рішення через хворобу чи непрацездатність. Національні закони відрізняються між собою законодавчими вимогами, що вони накладають на такі документи. Відповідно, коли людина складає заповіт на життя згідно із законодавством однієї країни та перебуває на лікуванні в іншій, деякі питання вибору закону цілком можуть наявними. Існують відмінності у законодавчих вимогах щодо терміну їх дії, що може відрізнитися залежно від країни. Тому потрібно визначити норму вибору закону для встановлення чинного законодавства МПрП.

Висновки. Зважаючи на вищевикладені теоретичні положення, а також предмет наукового пошуку, доведено, що правила біоетики у МПрП, прийняті національними правовими системами, поділяються на дві широкі категорії, що відповідають двом теоретичним концепціям: перша, що людське тіло – це особистість, а точніше, розум і тіло єдині. Тобто, згідно з цією концепцією, люди не можуть мати ніяких суб'єктивних прав на частини свого тіла. Навіть коли вони відокремлені від особистості, вони не можуть стати об'єктом будь-якого права власності. І навпаки, інші національні правові системи дозволяють право власності на тіло. Щодо цих понять у категорії МПрПа, то згідно з першою категорією, особистий закон регулюватиме будь-які юридичні питання біоетики, але, наразі, друга концепція залишає місце для застосування *lex situs* або *lex contractus*.

Список використаних джерел

1. Нюрнберзький кодекс 1947 года. Права и свободы человека в психиатрии. URL : <http://www.psychopravo.ru/law/int/nyurnbergskij-kodeks.htm>.
2. Гельсінська декларація Всесвітньої медичної асоціації «Етичні принципи медичних досліджень за участю людини у якості об'єкта дослідження». Прийнята 18-ю Генеральною асамблеєю ВМА, Гельсінкі, Фінляндія, червень 1964 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/990_005#Text.
3. Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину. Ов'єдо, 04.04.1997. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_334#Text.
4. Ратифікація Конвенції Ов'єдо – Конвенції основних прав і свобод людини щодо застосування біології та медицини й охорони гідності. Електронна петиція від 05.06.2020 р. за № 22/097410-еп. URL : <https://petition.president.gov.ua/petition/97410>.
5. Додатковий протокол до Конвенції про захист прав та гідності людини щодо застосування біології та медицини (Конвенція про права людини та біомедицину), який стосується заборони клонування людей від 12.01.1998. ETS № 168. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_526#Text.
6. Додатковий протокол до Конвенції про права людини та біомедицину щодо трансплантації органів і тканин людини від 24.01.2002 р. (ETS № 186). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_684#Text.
7. Додатковий протокол до Конвенції про права людини та біомедицину в галузі біомедичних досліджень від 25.01.2005. ETS № 195. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_686#Text.
8. Additional Protocol to the Convention on Human Rights and Biomedicine, concerning Genetic Testing for Health Purposes Strasbourg, 27.11.2008. <https://rm.coe.int/1680084824>.
9. Всеобщая декларация о биоэтике и правах человека. Принята резолюцией Генеральной конференции ЮНЕСКО по докладу Комиссии III на 18-м пленарном заседании 19 октября

2005 года. Сайт ООН. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/bioethics_and_hr.shtml.

10. Jan H. Germany. In J. Basedow, R. Giesela (Eds.), *Encyclopedia of Private International Law* (pp. 2101–2112). Cheltenham: Edward Elgar publishing, 2016

11. Borysova V. I., Ivanova K. Y., Krasnytska L. V. Problems of assisted reproductive technology's application. *Wiadomosci lekarskie*. 2019, №72 (12), cz 2, pp. 2524–2530.

12. Загальна декларація про геном людини та права людини була прийнята одногосно та шляхом акламації на 29-й сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО 11.11.1997 р., 1998 року Декларація була схвалена Генеральною Асамблеєю ООН. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_575#Text.

13. Концепція державної політики в галузі біоетики в Україні. URL : http://biomed.nas.gov.ua/files/concept_ua.pdf.

14. Про захист тварин від жорстокого поводження : Закон України від 21.02.2006. *Офіційний вісник України*, 2006, № 11. Ст. 692.

15. Про заборону репродуктивного клонування людини : Закон України від 14.12.2004. *Офіційний вісник України*. 2005. № 1. Ст. 3.

16. Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 09.09.2013 № 787. *Офіційний вісник України*. 2013. № 82. Ст. 3064.

17. Жуков М. Зробити заборонене дозволеним, або особливості сурогатного материнства для іноземців в Україні. Сайт Vasil Kisil & Partners. URL : <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=59559611-30b6-4edc-9b4d-ef57ab542dc6>.

18. Шуміло І. А., Ковпик О. Ф. Правові та етичні проблеми транскордонного сурогатного материнства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 8. С. 182–186.

Надійшла до редакції 15.12.2021

References

1. Nyurnbergskiy kodeks 1947 goda. Prava i svobody cheloveka v psikiatrii [The Nuremberg Code of 1947. Human rights and freedoms in psychiatry]. URL : <http://www.psychepravo.ru/law/int/nyurnbergskij-kodeks.htm>. [in Russ.].

2. Hel'sins'ka deklaratsiya Vsesvitn'oyi medychnoyi asotsiatsiyi «Etychni pryntsyipy medychnykh doslidzhen' za uchastyu lyudyny u yakosti obyektu doslidzhennya» [Helsinki Declaration of the World Medical Association «Ethical principles of medical research with human participation as an object of study»]. Prynyata 18-yu Heneral'noyu asambleyeyu VMA, Hel'sinki, Finlyandiya, cherven' 1964 r. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/990_005#Text. [in Ukr.].

3. Konventsiya pro zakhyst prav i hidnosti lyudyny shchodo zastosuvannya biolohiyi ta medytsyny: Konventsiya pro prava lyudyny ta biomedytsynu [Convention for the Protection of Human Rights and Dignity of Biology and Medicine: Convention on Human Rights and Biomedicine]. Ov'yedo, 04.04.1997. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_334#Text. [in Ukr.].

4. Ratyfikatsiya Konventsiyi Ov'yedo – Konventsiyi osnovnykh prav i svobod lyudyny shchodo zastosuvannya biolohiyi ta medytsyny y okhorony hidnosti [Ratification of the Oviedo Convention – Convention on Fundamental Rights and Freedoms on the Application of Biology and Medicine and the Protection of Dignity]. Elektronna petytsiya vid 05.06.2020 r. za № 22/097410-ep. URL : <https://petition.president.gov.ua/petition/97410>. [in Ukr.].

5. Dodatkovyy protokol do Konventsiyi pro zakhyst prav ta hidnosti lyudyny shchodo zastosuvannya biolohiyi ta medytsyny (Konventsiya pro prava lyudyny ta biomedytsynu), yakyy stosuyet'sya zaborony klonuvannya lyudey vid 12.01.1998 [Additional Protocol to the Convention for the Protection of Human Rights and Dignity of the Human Being with regard to the Application of Biology and Medicine (Convention on Human Rights and Biomedicine), concerning the Prohibition of Human Cloning of 12 January 1998]. ETS № 168. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_526#Text. [in Ukr.].

6. Dodatkovyy protokol do Konventsiyi pro prava lyudyny ta biomedytsynu shchodo transplantatsiyi orhaniv i tkanyn lyudyny vid 24.01.2002 r. [Additional Protocol to the Convention on Human Rights and Biomedicine on Transplantation of Human Organs and Tissues of 24 January 2002] (ETS № 186). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_684#Text. [in Ukr.].

7. Dodatkovyy protokol do Konventsiyi pro prava lyudyny ta biomedytsynu v haluzi biomedychnykh doslidzhen' vid 25.01.2005 [Additional Protocol to the Convention on Human Rights and Biomedicine in the Field of Biomedical Research of 25.01.2005]. ETS № 195. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_686#Text. [in Ukr.].

8. Additional Protocol to the Convention on Human Rights and Biomedicine, concerning Genetic Testing for Health Purposes Strasbourg, 27.11.2008. <https://rm.coe.int/1680084824>.

9. Vseobshchaya deklaratsyya o bioetike i pravakh cheloveka. Prinyata rezolyutsyey General'noy konferentsiyi YuNESKO po dokladu Komissii III na 18-m plenarnom zasedanii 19 oktyabrya 2005 goda [Universal Declaration on Bioethics and Human Rights. Adopted by a resolution of the General Conference of UNESCO on the report of Commission III at its 18th plenary meeting, on 19 October 2005]. Sayt OON. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/

bioethics_and_hr.shtml. [in Russ.].

10. Jan H. Germany. In J. Basedow, R. Giesela (Eds.) (2016) *Encyclopedia of Private International Law* (pp. 2101–2112). Cheltenham: Edward Elgar publishing.

11. Borysova, V. I., Ivanova, K. Y., Krasyska, L. V. Problems of assisted reproductive technology's application. *Wiadomosci lekarskie*. 2019, №72 (12), cz 2, pp. 2524–2530.

12. Zahal'na deklaratsiya pro henom lyudyny ta prava lyudyny bula pryynyata odnolosno ta shlyakhom akلامatsiyi na 29-y sesiyi Heneral'noyi konferentsiyi YUNESKO 11.11.1997 r. [universal Declaration on Bioethics and Human Rights. Adopted by a resolution of the General Conference of UNESCO on the report of Commission III at its 18th plenary meeting, on 19 October 2005], 1998 roku Deklaratsiya bula skhvalena Heneral'noyu Asambleyeyu OON. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_575#Text. [in Ukr.].

13. Kontseptsiya derzhavnoyi polityky v haluzi bioetyky v Ukraini [The concept of state policy in the field of bioethics in Ukraine]. URL : http://biomed.nas.gov.ua/files/concept_ua.pdf.

14. Pro zakhyst tvaryn vid zhorstokoho povodzhennya [On protection of animals from cruel treatment] : Zakon Ukrainy vid 21.02.2006. *Ofitsiyyny visnyk Ukrainy*, 2006, № 11. Art. 692. [in Ukr.].

15. Pro zaboronu reproduktyvnoho klonuvannya lyudyny [On the prohibition of human reproductive cloning] : Zakon Ukrainy vid 14.12.2004. *Ofitsiyyny visnyk Ukrainy*. 2005. № 1. Art. 3. [in Ukr.].

16. Pro zatverdzhennya Poryadku zastosuvannya dopomizhnykh reproduktyvnykh tekhnolohiy v Ukraini [On approval of the Procedure for the use of assisted reproductive technologies in Ukraine] : nakaz Ministerstva okhorony zdorovya Ukrainy vid 09.09.2013. № 787. *Ofitsiyyny visnyk Ukrainy*. 2013. № 82. Art. 3064. [in Ukr.].

17. Zhukov, M. Zrobyty zaboronene dozvolenym, abo osoblyvosti surohatnoho materynstva dlya inozemtsiv v Ukraini [On approval of the Procedure for the use of assisted reproductive technologies in Ukraine]. Sayt Vasil Kisil & Partners. URL : <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=59559611-30b6-4edc-9b4d-ef57ab542dc6>. [in Ukr.].

18. Shumilo, I. A., Kovpyk, O. F. (2020) Pravovi ta etychni problemy transkordonnoho surohatnoho materynstva [Legal and ethical issues of cross-border surrogacy]. *Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal*. № 8, pp. 182–186. [in Ukr.].

ABSTRACT

Oleksii Shumilo. Bioethical principles of international private law. The paper has examined the bioethical principles of international private law in the core international acts. Their structure, sequence and connection with the national legislation have been analysed. In particular, the attention has been drawn to the consistency of these principles in international instruments: the Nuremberg Code, the WMA Declaration of Helsinki on the Ethical Principles for Medical Research involving Human Subjects, the Universal Declaration on Bioethics and Human Rights, the Convention on Human Rights and Biomedicine. The latter has been signed, but not yet ratified by Ukraine. The article has defined the norms that determine particular principles of human rights in surrogacy and gender reassignment. It has been emphasised that the bioethical principles adopted by national legal systems are divided into two broad categories that correspond to two theoretical concepts. The first one states that the human body is a person, or rather, the mind and body are one. Subsequently, people cannot have any subjective rights to parts of their body. However, some national legal systems recognise body property rights.

This article analyzes the transnational phenomena what is known as reproductive, medical, transplantation or even deadly tourism, it is a burning issues of the times. The legal regulation of surrogacy also is being considered in the papers, in particular, the author underlines three regulatory regimes: an altruistic, allowing and forbidding. Special attention is paid to Oviedo Convention for the Protection of Human Rights and Dignity of the Human Being with regard to the Application of Biology and Medicine. The International treaty is a manifestation of the effort on the part of the Council of Europe to keep pace with developments in the field of biomedicine; it is notably the first multilateral binding instrument entirely devoted to biolaw.

Keywords: law, bioethics, international private law, human rights, surrogacy.